

communicative. Significant emotional states of parents bringing preschoolers with special educational needs are highlighted.

In the context of the article, the tasks and stages of psychological and educational work of preschool educators and teachers with parents bringing up preschoolers with special educational needs and disabilities have been determined. The five stages of parental involvement in this process have been emphasized: obtaining information, participation in the activities, discussing opinions, participation in decision-making, sufficient responsibility for actions.

According to the proposed stages of the educational work, the steps of cooperation between the parents, preschool educators and psychologists have been suggested in the article. The table provided in the work can be used as a tool to diagnose the awareness of general and/or special preschool education teachers to work with parents of preschoolers with special educational needs and disabilities.

It has been emphasized on the need to use the following forms of work with parents: psychological and pedagogical education, social and pedagogical patronage, psychological and pedagogical support. It has been stated that successful inclusion in the preschool could be possible if the following factors are considered: team approach; meeting the individual educational needs of children; cooperation with parents; creating a positive psychological environment for every child in the group.

Key words: preschool children with special educational needs and disabilities, educational work, psychological and pedagogical support to parents.

DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2020.41.07

УДК 376-056.246(092)(477)

О. В. Козинець

o.v.kozynets@npu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-6325-4783>

Ю.В.Коломієць

y.v.kolomiyecz@npu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-1936-3165>

К. В. Лех

lekhkateryna@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1669-2008>

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛОГОПЕДІЇ В ПЕРСОНАЛІЯХ: РАЇСА АВЕР'ЯНІВНА ЮРОВА

У статті проаналізовано та систематизовано інформацію про життєвий шлях та науково-педагогічну діяльність логопеда, доцента кафедри логопедії Національного педагогічного університету імені Михайла Петровича Драгоманова Раїси Авер'янівни Юрової. Завдяки теоретичним методам дослідження описано основні напрямки її становлення як видатного та авторитетного педагога другої половини ХХ — початку ХХІ століття, виділено та структуровано періодизацію життєвого та науково-педагогічного шляху вченої. Також окреслено загальні аспекти науково-педагогічної діяльності: розроблення методик, спрямованих на подолання порушень звуковимови та визначення шляхів їх усунення в учнів допоміжних шкіл з розумовою діяльністю; вивчення дітей з порушеннями слуху та мовлення; вивчення організації логопедичної роботи в допоміжній школі; виокремлення основних етапів розвитку зв'язного мовлення у дітей з ринолалією; розроблення посібника з подолання заїкання.

Великий вклад зроблений Раїсою Авер'янівною в розробку методик щодо подолання порушень звуковимови в дітей шкільного віку з розумовою відсталістю. Наприкінці 80-х років ХХ століття логопедія здійснила ряд наукових досліджень, які дали змогу узагальнити нею отримані результати та охарактеризувати їх у своїх теоретичних і практичних міркуваннях.

Ключові слова: історія української логопедії, діти з порушеннями мовлення, персоналії, життєвий шлях, науково-педагогічна діяльність, періодизація, допоміжні школи, українські вчені.

Постановка проблеми. Для сьогодення є очевидною необхідність синтезу фундаментальних теоретичних основ логопедії як гуманітарної науки інтегративного типу. Комплексний підхід до вивчення та корекції порушень мовленнєвої діяльності передбачає необхідність занурення, вивчення та осмислення фундаментальних та прикладних досліджень у цій галузі протягом другої половини ХХ

століття. Аналіз сучасних наукових робіт українських логопедів з питань корекції різних мовленнєвих порушень свідчить про високий рівень потенціалу логопедії як прогресивної науки XXI століття.

Аналіз досліджень і публікацій. Вагомими на сьогодні з історії корекційної освіти є дослідження вітчизняних вчених: Т. Берник, Віт. Бондаря, В. Золотоверх, Є. Ліндіної, В. Синьова, С. Корнєва, О. Коропатової, В. Тищенко, С. Федоренко та ін.

Важливе місце в українській логопедії посідає Юрова Раїса Авер'янівна (1930-2017) — педагог, культурний та громадський діяч, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сурдопедагогіки і логопедії КДПІ імені О. М. Горького (1985-2001 рр.). Раїса Авер'янівна виховала цілу плеяду логопедів. Одні її учні викладають на кафедрі логопедії та логопсихології в рідному університеті та інших ЗВО, інші — працюють логопедами в Україні та за її межами (в Канаді, Польщі, Ізраїлі, Росії). Проте досі дослідження науково-педагогічної спадщини Р. А. Юрової не здійснювалося. Тож недостатнє вивчення доробку педагога, необхідного для вдосконалення української корекційної педагогіки, зумовили нас висвітлити це питання.

Мета статті — здійснити систематизацію та аналіз науково-педагогічного внеску Р. А. Юрової в розвиток української логопедії; окреслити основні етапи й напрями її професійної діяльності: життєвий шлях, передумови, основні чинники формування її педагогічних поглядів; здійснити періодизацію її життєвого й наукового шляху.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з важливих постатей, які розбудовували спеціальну освіту в другій половині ХХ — початку ХХІ століття була Раїса Авер'янівна Юрова. Вчена народилася 25 жовтня 1930 року в м. Злинка Брянської області в сім'ї робочого. Мати — Стельмакова Наталія Іванівна — домогосподарка, займалась вихованням дітей, батько – Стельмаков Авер'ян Іванович — один з кращих мулярів Київміськбуду (Київський архів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2021).

У 1931 р. сім'я переїхала в м. Унечу Брянської області (знаходиться на території української історичної землі Стародубщини) за місцем роботи батька. Саме батько привив Раїсі любов до праці руками. Він часто кликав її допомагати в домашніх справах, демонстрував, як працювати з різними інструментами. Мати ж, навпаки, займалася естетичним вихованням дочки, вчила її бачити красу навіть у найменших її проявах. Це вміння вчена пронесла з собою до кінця свого життя, — зазначає у спогадах її син.

Згідно з даними з Київського архіву НПУ імені М. П. Драгоманова, в 1938 р., у віці 8 років, майбутня педагогиня пішла в перший клас місцевої школи. Раїса Авер'янівна досить старанно навчалася в школі, найбільше її цікавило саме письмо, оскільки з дитинства у неї був хист до написання віршів та оповідань.

В 1939 р. після того, як батько закінчив Вищу партійну школу при ЦК КП Білорусі, уся сім'я ще раз переїжджає в м. Осиповичі Мінської області (нині — Могильовська область), де тато працював начальником пропаганди і агітації залізнодорожного відділу.

Проведений аналіз літературних та архівних джерел показав, що інформації про ранні роки Р. А. Юрової украй мало, оскільки дитинство припало на тяжкі роки Другої світової війни, свідком якої була сама педагогиня.

26 червня 1941 р. сім'я евакуйовується (у зв'язку з початком Другої світової війни) спочатку в м. Унечу, потім в м. Старий Оскол Курської області, а потім в м. Коканд Узбекистанської ССР. Батько в цей час будував оборонні спорудження під Москвою. В 1942 р. був відкликаний в політвідділ станції Петропавлівськ Омської залізниці, куди забрав і сім'ю, — розповідає про життя матері її син.

У 1945 році Раїса Авер'янівна вступає до Комсомолу, а в 1947 р., після закінчення 8 класів Київської середньої школи №145, поступає навчатися на Центральні бухгалтерські курси Міністерства торгівлі УРСР.

В 1951 р. вчена вийшла заміж за службовця радянської армії Юрова Григорія Наумовича та виїхала за місцем його служби в м. Лубни Полтавської області, де в 1953 р. у віці 23 років закінчила вже 10 класів вечірньої середньої школи міста Лубни, як зазначається в автобіографії.

У червні 1961 р. йде працювати бухгалтером піонерського табору «Зірка» Київського вищого інженерного артилерійського училища (КВІАУ). У вересні цього ж року перейшла на роботу до каси взаємодопомоги КВІАУ (Київський архів Національного педагогічного університету імені

М. П. Драгоманова, 2021).

В березні 1966 р. Раїса Авер'янівна обіймає посаду бухгалтера в студії «Укртелефільм». Далі вступає навчатися на заочне відділення дефектологічного факультету Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького (нині — Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова), який закінчує в 1971 р.. Майбутня вчена із задоволенням навчалася в найкращих педагогів того часу. Це стало міцним фундаментом для її подальшої наукової та викладацької діяльності.

Науково-педагогічна діяльність Р. А. Юрової почалася в 1963 році, коли вона вступила до педагогічного інституту, який закінчила в 1971 році. В КДПІ імені О. М. Горького на дефектологічному факультеті, як студентка, отримала перші знання, які склали фундамент її подальшої наукової праці. Навчання у одних з найкращих педагогів того часу дало неоціненний поштовх у кар'єрі вченої.

Відповідно до автобіографічних даних, в грудні 1968 р. Раїса Авер'янівна пішла працювати за спеціальністю — логопедом дитячої поліклініки Дарницького району м. Києва. За період роботи проявила себе активною висококваліфікованою спеціалісткою. Добре організовувала роботу по виявленню та лікуванню великих контингентів дітей з різними мовленнєвими порушеннями. Логопедія володіла відмінними організаторськими здібностями, добре контактувала з дітьми, вміла створити дружню атмосферу в дитячому колективі, до кожної дитини шукала і знаходила індивідуальний підхід, була дуже доброзичливою, уважною до дітей і при цьому — досить вимогливою до них. Уміла організувати дітей в різних видах діяльності, привернути їхню увагу, активізувати пізнавальну діяльність, викликати інтерес до неї.

Раїса Авер'янівна активно відвідувала дитячі дошкільні заклади, де організовувала актив вихователів в допомогу своїй роботі: підготовлювала їх, надавала методичну допомогу в логопедичних заняттях на місцях. Проводила санітарно-просвітницьку роботу серед батьків. Впроваджувала нові методи корекції, мала схильність до наукових досліджень і вправно застосовувала їх на практиці, — зазначає у спогадах її син. Педагогиня подавала навчальний матеріал в порівнянні, зіставленні з виваженими судженнями та об'єктивними оцінками, що спонукало дітей міркувати, аналізувати, робити власні висновки.

1 вересня 1974 р. стала аспіранткою заочної форми аспірантури кафедри сурдопедагогіки й логопедії Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького, — про що свідчать відмітки у трудовій книжці педагога.

З 1980 року Раїса Авер'янівна працювала на кафедрі сурдопедагогіки і логопедії. У 1982 році захистила дисертацію з теми «Порушення звуковимови та шляхи їх подолання в учнів молодших класів допоміжної школи» (науковий керівник — М.А. Савченко, доцент кафедри сурдопедагогіки та логопедії факультету КДПІ імені О. М. Горького (1958-1991 рр.), членкиня науково-методичної комісії з логопедії при Міністерстві освіти СРСР) (Київський архів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2021).

13 квітня 1983 р. рішенням Вищої атестаційної комісії при Раді Міністрів СРСР від 26 січня 1983 р. асистентці кафедри сурдопедагогіки Юровій Раїсі Авер'янівні присуджено вчений ступінь кандидата педагогічних наук, — що зазначається у дипломі №005328.

14 листопада 1983 р. педагогинею була написана заява на дозвіл взяти участь в конкурсі на заміну вакантної посади доцента кафедри сурдопедагогіки та логопедії. Дані з виписки з протоколу №5 засідання Ради Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького від 27 грудня 1983 р. свідчать про те, що за результатами таємного голосування більшістю голосів (за — 60, проти — 0) було обрано на посаду доцента кафедри сурдопедагогіки та логопедії Юрову Раїсу Авер'янівну за конкурсом.

Згідно з характеристикою доцента Є. Ф. Соботович (1988), за період з 1983 по 1988 рр. вчена виконувала службові обов'язки на високому професіональному рівні. Зокрема, забезпечувала виконання на високому науково-теоретичному та методичному рівні таких курсів як «Логопедія», «Основи дефектології і логопедії», «Ігри в логопедичній роботі», «Логоритміка», проведення лабораторних і практичних занять, керівництво логопедичною практикою, курсовими та дипломними роботами. Навчальне навантаження складало 850-875 годин в рік, проведення лабораторних і практичних занять — 200-260 годин в рік. Зміст лекційних курсів і практичних занять систематично удосконалювала, розробила значну кількість дидактичного матеріалу і методичного матеріалу до

занять. З метою підвищення продуктивності самостійних робіт студентів по вивченню курсу «Логопедія» розробила методичні рекомендації (2 др. аркуші).

Науково-дослідницьку роботу виконувала згідно плану. За архівними матеріалами в 1977-78 н.р. підготувала і опублікувала 2 статті в журналі «Дефектологія», 2 види методичних рекомендацій для допоміжних шкіл, методичні рекомендації для дошкільних закладів, тези доповідей на конференцію з питання вдосконалення підготовки вчителів (Київський архів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2021).

Відповідно до характеристики суспільно-виробничої діяльності (1983): «Доцент Юрова Р. А. проводила роботу серед студентів по залученню їх до наукової роботи. Під її керівництвом студенти проводять досить серйозні наукові дослідження, на основі яких готують курсові та дипломні роботи на оцінку «відмінно». Логопедія проводила велику роботу серед логопедів республіки, виступала з лекціями і доповідями на курсах, республіканських, обласних семінарах, приймала активну участь в всесоюзних педагогічних читаннях. За доповідь на VII педагогічних читаннях нагороджена Почесною Грамотою міністерства просвіти СРСР, АПН СРСР.

Раїса Авер'янівна брала активну участь в суспільному житті інституту, факультету, була заступником секретаря партійного бюро з ідеології, членом партійного бюро факультету, відповідала за естетичне виховання студентів. За підсумками соціалістичного змагання за 1985 і 1987 рр. була переможцем. За успіхи в роботі нагороджена Почесною грамотою ректорату, занесена на дошку пошани, — згадує її син.

21 червня 1990 р. було задовільнено прохання Міністерства народної освіти УРСР щодо надання в порядку виключення Юровій Р. А. науково-педагогічного стажу за період роботи сурдопедагогом в організаціях охорони здоров'я (Київський архів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2021).

Відповідно до заяви від 25 червня 1996 р. педагогиню було звільнено з посади доцента кафедри сурдопедагогіки й логопедії з 30 червня 1996 р. в зв'язку з закінченням терміну обрання і виходом на пенсію. Проте згідно з витягом з протоколу №16 засідання кафедри сурдопедагогіки та логопедії від 15 травня 1996 р. було ухвалено наступне: «У зв'язку з виробничою необхідністю просити ректорат подовжити термін перебування на посаді доцента кафедри сурдопедагогіки та логопедії Юрової Раїси Авер'янівни з 1 вересня 1996 р. по 30 червня 1997 р.».

З 1998 р. по 2001 р. вчену було зараховано як пенсіонерку за строковим трудовим договором на кафедру логопедії. Потім — науковим консультантом центру патології мовлення при Київському психоневрологічному диспансері №5.

Доценту Раїсі Авер'янівні належить понад 50 наукових праць, три посібники, за якими навчаються студенти і працюють логопеди й досі.

У 2007 році під керівництвом логопедині, разом з логопедами Центру патології мовлення, був виданий єдиний в Україні посібник з подолання заїкання, який довго чекали логопеди і люди, схильні до цього порушення. Цей посібник дозволяє самостійно працювати і допомагає подолати заїкання (Юрова, Вітер, Казьміна, Щолокова, 2007).

За свою викладацьку та наукову діяльність Р. А. Юрова отримала звання «Відмінник народної освіти України». За особистий вагомий внесок у розвиток університету в 2010 році вона була нагороджена грамотою і срібною медаллю М. П. Драгоманова.

Коло наукових інтересів Р. А. Юрової. Формуванню наукової особистості педагогині сприяв стрімкий розвиток логопедії другої половини ХХ століття, її знайомство з провідними дефектологами тих часів. Слід зазначити те, що майже у кожній її науковій праці викладений не лише теоретичний зміст з того чи іншого питання, а він підкріплений і практичними рекомендаціями, якими можуть користуватися як вчителі-логопеди, так і батьки дітей з порушеннями мовлення.

Незважаючи на складні соціально-економічні процеси в Україні, що були характерними для початку 1990-х років, науковці продовжували пошуки нових методів, форм і засобів роботи з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовлення. Зокрема, одним із важливих досліджень цього періоду стало вивчення особливостей зв'язного мовлення, виправлення порушень звуковимови у дітей з ринолалією, чим і займалась Раїса Авер'янівна Юрова (Юрова, 1986).

Результати проведеної нею роботи довели, що діти дошкільного віку мають найбільші

можливості щодо розвитку у них монологічного мовлення. Відтак, важливо корегувати порушення звуковимови у дітей з ринолалією саме в дошкільному віці.

Протягом своєї педагогічної діяльності педагогиня створила чималу кількість посібників не тільки для колег-логопедів, а й для батьків. Одним з таких є посібник під назвою «Формування звуковимовних навиків в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку» (Юрова, Савченко, 1977). Цей посібник пройшов апробацію в корекційній роботі з моторною алалією, моторною афазією, фонетико-фонематичним недорозвитком, неврозоподібною формою заїкання і показав хороші результати.

Навчально-методичний посібник призначений для подолання порушень звуковимови у дітей, що навчаються в спеціальних (корекційних) школах. Він складається з двох розділів, що включають теоретичну частину, а також авторські вправи і завдання, направлені на постановку і автоматизацію звуків, розвиток логічного мислення і просторових уявлень. Методика розвитку вимовних навиків у дітей з інтелектуальними порушеннями, що навчаються в спеціальних (корекційних) школах, заснована на даних логопедії, лінгвістики і психології і підтверджена практичною роботою автора.

Останні роки життя вчена займалась активною громадською роботою і співала у народному хорі «Київська Русь» Палацу ветеранів м. Київ.

Свій життєвий шлях Раїса Авер'янівна Юрова закінчила 4 жовтня 2017 року на 86 році життя та померла від раку шлунку. Похована поруч зі своїми батьком, матір'ю та сестрою на Берковецькому цвинтарі у м. Київ.

Пам'яті педагога присвячено науково-практичний семінар «Актуальні проблеми мови у дітей» під егідою Київського психоневрологічного диспансеру №5 (1-й семінар відбувся у м. Київ, 31 серпня — 1 вересня 2019 р.). Лейтмотивом семінару визначено наукові праці Раїси Авер'янівни з тематики формування вимовних навичок в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, — як зазначає син.

Вивчення життєвого шляху та науково-педагогічної спадщини педагога дало нам підстави виділити та охарактеризувати шість **періодів життєвого та науково-педагогічного шляху вченої**:

I період — дитячі роки та навчання в школі (1930 — 1953 рр.).

II період — юність та здобуття вищої освіти (1966 — 1971 рр.).

III період — робота за спеціальністю (логопедом дитячої поліклініки Дарницького району м. Києва) (1968 — 1974 рр.).

IV період — робота викладачкою в КДПІ імені О. М. Горького (1980 — 2001 рр.).

V період — робота науковим консультантом центру патології мовлення при Київському психоневрологічному диспансері №5 (2001 — 2007 рр.).

VI період — наукова робота в період заслуженого відпочинку (2007 — 2017 рр.).

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Вивчення життєвого шляху та науково-педагогічної спадщини логопеда, доцента кафедри логопедії Національного педагогічного університету імені Михайла Петровича Драгоманова Раїси Авер'янівни Юрової дозволив нам зробити наступні висновки:

1. Окреслено життєвий та науковий шлях педагога та поділено його на основні етапи.

2. Охарактеризовано основні напрями науково-педагогічної діяльності: розроблення методик, спрямованих на подолання порушень звуковимови та визначення шляхів їх подолання у учнів допоміжних шкіл з розумовою діяльністю; вивчення дітей з порушеннями слуху та мовлення; вивчення організації логопедичної роботи в допоміжній школі; виокремлення основних етапів розвитку зв'язного мовлення дітей з ринолалією; розроблення посібника з подолання заїкання.

3. Визначено основні фактори, які вплинули на сферу наукових інтересів педагога; охарактеризовано зміст викладацької діяльності Р. А. Юрової в КДПІ імені О. М. Горького.

4. Охарактеризовано вклад Р. А. Юрової у розвиток логопедії другої половини ХХ століття — початку ХХІ століття.

5. Проаналізовано наукові праці вченої та вперше створено бібліографію наукових праць Р. А. Юрової.

Перспективним напрямком подальшого дослідження вважаємо детальний аналіз наукових праць вченої та висвітлення її наукового доробку в магістерській роботі.

Список використаних джерел:

1. **Київський архів** Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Ф. Р. 346. Оп. 5. Арк. 73.
2. **Юрова, Р. А.** (1976) Недоліки звуковимови в учнів молодших класів допоміжної школи. Москва. С. 13-16.
3. **Юрова, Р. А. & Савченко М. А.** (1977) Деякі особливості порушень звуковимови у розумово відсталих учнів. Москва: Дефектологія, №5. С. 12-15.
4. **Юрова, Р. А.** (1978) До питання вивчення деяких причин порушення звуковимови у розумово відсталих учнів. Київ. Радянська школа. С.23-27.
5. **Юрова, Р. А.** (1979) Подолання порушення звуковимови у розумово відсталих учнів. Москва. С. 11-13.
6. **Юрова, Р. А.** (1979) Досвід подолання недоліків звуковимови учнів молодших класів допоміжної школи. *Питання дефектології*. Київ. Радянська школа. С. 34-37.
7. **Юрова, Р. А.** (1983) До вдосконалення методики подолання порушень звуковимови у учнів молодших класів допоміжної школи. Москва : Дефектологія. №5. С. 28-33.
8. **Юрова, Р. А.** (1986) Характеристика зв'язного мовлення учнів молодших класів з тяжкими порушеннями мовлення. Москва : Дефектологія №4. С.10-13.
9. **Юрова, Р. А., Вітер, Т. Г., Казьміна, А. І., Щолокова А. В.** (2007) Методичний посібник із подолання заїкання (для логопедів, учителів, батьків та людей, що мають заїкання. Київ. 68с.

References:

1. Kyi'vs'kyj arhiv Nacional'nogo pedagogichnogo universytetu imeni M. P. Dragomanova [Kyiv Archive of the National Pedagogical Drahomanov University] F. R. 346. Op. 5. Ark. 73 [in Ukrainian].
2. **Jurova, R. A.** (1976) Nedoliky zvukovymovy v uchniv molodshyh klasiv dopomizhnoi' shkoly [Deficiencies of sound pronunciation in junior high school students]. Moskva. S. 13-16. [in Ukrainian].
3. **Jurova, R. A. & Savchenko M. A.** (1977) Dejaki osoblyvosti porushen' zvukovymovy u rozumovo vidstalyh uchniv [Some features of speech disorders in mentally retarded students]. Moskva: Defektologija, №5. S. 12-15. [in Ukrainian].
4. **Jurova, R. A.** (1978) Do pytannja vyvchennja dejakyh prychn porushennja zvukovymovy u rozumovo vidstalyh uchniv [On the study of some causes of speech disorders in mentally retarded students]. Kyi'v. Radjans'ka shkola. S.23-27. [in Ukrainian].
5. **Jurova, R. A.** (1979) Podolannja porushennja zvukovymovy u rozumovo vidstalyh uchniv [Overcoming speech disorders in mentally retarded students]. Moskva. S. 11-13. [in Ukrainian].
6. **Jurova, R. A.** (1979) Dosvid podolannja nedolikov zvukovymovy uchniv molodshyh klasiv dopomizhnoi' shkoly [The experience of overcoming the shortcomings of sound pronunciation of junior high school students]. Pytannja defektologii'. Kyi'v. Radjans'ka shkola. S. 34-37. [in Ukrainian].
7. **Jurova, R. A.** (1983) Do vdoskonalennja metodyky podolannja porushen' zvukovymovy u uchniv molodshyh klasiv dopomizhnoi' shkoly [To improve the method of overcoming speech disorders in students of junior classes of auxiliary school]. Moskva : Defektologija. №5. S. 28-33. [in Ukrainian].
8. **Jurova, R. A.** (1986) Harakterystyka zv'jaznogo movlennja uchniv molodshyh klasiv z tjazhkyjmy porushennjamy movlennja [Characteristics of coherent speech of junior students with severe speech disorders]. Moskva : Defektologija №4. S.10-13. [in Ukrainian].
9. **Jurova, R. A., Viter, T. G., Kaz'mina, A. I., Shholokova A. V.** (2007) Metodychnyj posibnyk iz podolannja zai'kannja (dlja logopediv, uchyteliv, bat'kiv ta ljudej, shho maju' zai'kannja [Methodical manual for overcoming stuttering (for speech therapists, teachers, parents and people with stuttering)]. Kyi'v. 68s. [in Ukrainian].

Александр Козинец, Коломиец Ю, Екатерина Лех. История украинской логопедии в персоналиях:

Раиса Аверьяновна Юрова

В статье проанализирована и систематизирована информация о жизненном пути и научно-педагогической деятельности логопеда, доцента кафедры логопедии Национального педагогического университета имени Михаила Петровича Драгоманова Раисы Аверьяновны Юровой. Благодаря теоретическим методам исследования описаны основные направления ее становления как выдающегося и авторитетного педагога второй половины XX – начала XXI века, выделено и структурировано периодизацию жизненного и научно-педагогического пути ученой. Также определены общие аспекты научно-педагогической деятельности: разработка методик, направленных на преодоление нарушений звукопроизношения и определения путей их устранения у учащихся вспомогательных школ с умственной деятельностью; изучение детей с нарушениями слуха и речи; изучение организации логопедической работы во вспомогательной школе; выделение основных этапов развития связной речи у детей с ринолалией; разработка руководства по преодолению заикания.

Большой вклад сделан Раисой Аверьяновной в разработку методик по преодолению нарушений звукопроизношения у детей школьного возраста с умственной отсталостью. В конце 80-х годов XX века логопед осуществила ряд научных исследований, которые позволили обобщить ей полученные результаты и охарактеризовать их в своих теоретических и практических соображениях.

Ключевые слова: история украинской логопедии, дети с нарушениями речи, персоналии, жизненный путь, научно-педагогическая деятельность, периодизация, вспомогательные школы, украинские ученые.

O. Kozynets, Y. Kolomiets, K. Lech. History of Ukrainian speech therapy in personalities: Raisa Averyanivna Yurova

The article analyzes and systematizes information about the life and scientific and pedagogical activity of speech therapist, associate professor of speech therapy of the National Pedagogical Drahomanov University Raisa Averyanovna Yurova. Thanks to theoretical research methods, we describe the main directions of its formation as an outstanding and authoritative teacher of the second half of the XX – early XXI century, identified and structured the periodization of life and scientific and pedagogical path of the scientist. The general aspects of scientific and pedagogical activity are also outlined: development of methods aimed at overcoming speech disorders and determining ways to eliminate them in students of auxiliary schools with mental activity; study of children with hearing and speech disorders; study of the organization of speech therapy work in the auxiliary school; identification of the main stages of development of coherent speech in children with rhinolalia; developing a guide to overcoming stuttering.

Raisa Averyanivna has made a great contribution to the development of methods for overcoming speech disorders in school-age children with mental retardation. In the late 80's of the twentieth century, the speech therapist conducted a number of scientific studies that allowed her to summarize the results and characterize them in their theoretical and practical considerations.

Key words: history of Ukrainian speech therapy, children with speech disorders, personalities, way of life, scientific and pedagogical activity, periodization, auxiliary schools, Ukrainian scientists.

DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2020.41.08

УДК 376-056.264"-07/17"

Є. Ю.Линдіна

evgeniyalyndina.bgpu@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4615-6807>

О.В.Козинець

o.v.kozynets@npu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-6325-4783>

КЛЮЧОВІ ВІХИ В РОЗВИТКУ ЛОГОПЕДІЇ: З ЧАСІВ АНТИЧНОГО СВІТУ ДО ПОЧАТКУ XVIII СТОЛІТТЯ

Вивчення архівних джерел та наукових доробок учених, які досліджували становлення спеціальної педагогіки, логопедії зокрема, дало змогу ретроспективно проаналізувати й описати важливі моменти становлення й розвитку логопедії з часів античного світу до початку XVIII століття. У статті простежується динаміка ставлення різних народів до порушень мовлення, виявлення та усунення мовленнєвих порушень в зазначений період. Показана залежність осіб з мовленнєвими порушеннями від державного світогляду, релігійних догм та освіченості населення. У статті окреслюються основні стародавні місця, історичні постаті та їхні погляди на мовленнєві порушення, на симптоматику, механізми та систему корекції.

Ключові слова: історіографія; спеціальна освіта; корекційна педагогіка; діти з порушеннями психофізичного розвитку; історія логопедії, порушення мовлення; хронологія

Постановка проблеми. За останнє десятиріччя соціальна політика багатьох європейських країн стосовно осіб з інвалідністю зазнала суттєвих змін. Ставлення до цієї соціальної групи людей, як до індивідів, якими необхідна лише опіка, і які не можуть долучатися до активного суспільного життя, змінилося. Сьогодні їх сприймають як повноправних членів суспільства, що мають рівні права з іншими громадянами країни. Але так було не завжди. Завдяки історіографії проблеми можна прослідкувати зміни та переломні моменти, необхідні для повного сприйняття змін суспільства та ставлення до осіб з особливими освітніми потребами.

Найважливіший принцип розвитку будь-якої науки — принцип історизму, що дозволяє простежити її від початку до сьогодні. Ретроспективний підхід до вивчення досвіду минулого дозволяє бачити досліджувані питання в процесі їхнього зародження, накопичення, розвитку і змін. В цьому аспекті, з позицій сучасної логопедії, вивчення спадщини попередніх поколінь допомагає описати історично сформовані основи логопедії.